

'De kerk bestaat niet'

Daar zit ik dan als gepensioneerd priester in het historische Gerechtsgebouw te Gent. Donderdag 28 januari 2016. Aan het woord is advocaat Fernand Keuleneer. Meer dan een uur verdedigt hij met passie de Belgische bisschoppen en de koepel van de Religieuze oversten van België. Verschillende slachtoffers van wie ondertussen erkend is, ook door kerkelijke oversten, dat zij door priesters of paters seksueel zijn misbruikt, klagen daar hun (toenmalige) bisschoppen en oversten aan dat zij in de voorbije decennia wel degelijk op de hoogte waren van dat misbruik maar niets ondernamen om het te erkennen en vooral om het te doen stoppen. Als beste methode om deze mannen ter orde te roepen vonden verschillende slachtoffers om dit te doen door de koepel van de katholieke kerk in België ter verantwoording te roepen. Maar ook het Vaticaan stond op het appél. Het is duidelijk dat in dit geval vooral de Belgische bisschoppenconferentie in de spotlights staat. Zo geschiedde. In eerste aanleg (Gent, 1 oktober 2013) is deze Class-Action niet gelukt in deze Burgerlijke Zaak. Deze week was het dus herkansing. Een soort van tweede zit.

Ik was vooral geïnteresseerd in wat de pleiter van de bisschoppen zou vertellen. Ik heb veel geleerd. Had ik dat maar eerder geweten. Ik zou mij in mijn jonge jaren als een nog méér vrij priester hebben gevoeld. Wat ik op dat één uur heb geleerd, stelt mijn 6 jaar priesteropleiding en 40 jaar parochiedienst volledig op de helling.

Natuurlijk was er op de eerste plaatst de herbevestiging dat voor wat de aansprakelijkheid van de paus van Rome betreft er volledige immuniteit gewaarborgd is. Aldus Keuleneer. Het Vaticaan is en blijft een Staat en geniet dus, naast de staat van genade ook de eeuwige staat van immuniteit. Waarvan akte. Rome valt niemand ter wereld ooit aan.

Maar nog meer werd ik wakker geschud door de bewering van deze vertegenwoordiger van de bisschoppen dat een bisschop niet de aansteller van een priester is en dus kan hij niet de aansteller zijn van een priester die seksueel misbruik pleegt. Ook al gaat het om een priester van zijn bisdom. Meer zelfs de bisschoppenconferentie van België die hier zgn. ter verantwoording wordt geroepen is amper een feitelijke vereniging en daar valt zelfs nog over te twijfelen. Ook al hebben diezelfde Belgische bisschoppen een paar jaar geleden samen met de koepel van Religieuze Oversten van België een schriftelijke schuldbekentenis afgelegd betreffende het massale seksueel misbruik door hun clerus. Zelfs dat document kan niet opgenomen worden in de rechtspraak, volgens meester Keuleneer. Ook het VN-rapport voor de rechten van het kind van januari 2014 waar de katholieke kerk een veeg uit de pan krijgt, of de ontmoeting van paus Franciscus met een aantal slachtoffers van seksueel misbruik in juni 2014 zijn evenmin van belang als de eigen schuldbekentenissen, volgens de pleitbezorger van de bisschoppen en religieuze oversten.

Probleem bleek ook te zijn dat de slachtoffers van het seksueel misbruik niet tot dezelfde vzw of vereniging behoren maar gewoon Belgen zijn die zomaar van overal uit binnen- en buitenland kwamen. Ook vond meester Keuleneer het niet kunnen dat slachtoffers niet zomaar hun identiteit wilden prijsgeven. De angst voor openbare schaamte blijft hen parten spelen. Terwijl ik hem dat hoorde verklaren kwam spontaan het beeld van het document van een Dadingsovereenkomst die in Arbitrage wordt gebruikt mij voor de geest. Op die overeenkomst is de naam van het slachtoffer wél verplicht en mag de naam van de dader, - op uitdrukkelijk verzoek van Dignity, de organisatie die de Belgische bisschoppen vertegenwoordigt - niet worden vermeld, tenzij die al zou overleden zijn. Daders mogen dus anoniem blijven. Slachtoffers moeten zich openbaar kenbaar maken. Daders mogen niet ten schande worden gemaakt. Voor slachtoffers moet men blijkbaar niet zo kieskeurig zijn. Dat weten we dan ook weer.

Dat ik niet enkel van ouderdom rimpels in mijn voorhoofd heb werd duidelijk toen ik Keuleneer

hoorde verklaren dat mgr. Vangheluwe, de voormalige Brugse bisschop niets kan verweten worden want dat hij door Rome - dat jawel nog steeds immuniteit geniet -, nooit werd veroordeeld. Bewijs: Vangheluwe is nog altijd vrij om te gaan en te staan waar hij wil. Bovendien, aldus de advocaat, niemand kan bewijzen dat er vanuit de kerk een strafzaak aan de gang is tegen Vangheluwe. En stel dat Vangheluwe toch schuldig verzuim zou hebben gepleegd dan kan men hem hiervoor nog niet vervolgen, want het kan niet anders dan dat in dat geval de feiten toch al verjaard zouden zijn. Ook de bevindingen en besluiten die prof. Adriaenssens vanuit zijn commissiewerk trekt worden in twijfel getrokken. Zelfs de brochure 'Verborgene Verdriet' die de bisschoppen hebben geschreven n.a.v. het pedofilieschandaal bewijst niets. Evenmin een klacht die tegen de algemeen overste van de Broeders van Liefde, René Stockman zou zijn gestart, bewijst niets, aldus Keuleneer. Wel vond hij het een probleem dat mgr. Vandenberghen en mgr. Schreurs niet zijn gedagvaard. Dat die laatste al een tijdje overleden is doet even niet ter zake.

Maar het ergste moest nog komen. Toen het pleidooi meer naar de diepte ging sijpelde het stilaan bij mij door dat, als ik deze pleiter moet geloven, slachtoffers helemaal geen kans maken op erkenning van het schuldig verzuim. Want slachtoffers hebben zgn. 'geen rechtsband' met de bisschoppen. Iets wat ik niet meteen kon plaatsen. Ik ben juridisch gezien een nietsnut. Maar ik doe toch een poging hem te volgen. Als Keuleneer beweert dat in de dadingsovereenkomst de toegekende schadevergoeding volledig en alomvattend is bedoeld, dan moet ik dat begrijpen als: hier is ook het schuldig verzuim van oversten en bisschoppen inbegrepen. Blijkbaar is in het dossier Arbitrage dan wél sprake van schuldig verzuim van bisschoppen en oversten mogelijk. Maar in deze zaak kan dat blijkbaar niet?

... en de bisschoppen evenmin

En toch beweert hij enkele minuten later: de bisschoppenconferentie is louter een overlegorgaan. Zij heeft geen feitelijke of juridische macht om normen of beslissingen op te leggen, uit te voeren of af te dwingen. Jegens de bisschoppen of geestelijken of wie dan ook: kardinaal Danneels heeft geen gezag over andere bisschoppen. Nu begin ik echt te twijfelen. Heeft een bisschop wel enig gezag aangezien hij zelfs niet eens een priester kan aanstellen, dixit Keuleneer. En het is nog niet gedaan: bisschoppen zijn geen mandatarissen van de Rooms Katholieke kerk, maar zijn gewoon natuurlijke individuele mensen die enkel verantwoordelijk zijn voor de eigen gemaakte fouten. De bisschoppen hebben bovendien niemand opgedragen hen waar dan ook te vertegenwoordigen. Priesters kunnen zich dus niet verschuilen achter hun bisschop. Daarom zijn de bisschoppen de verkeerde gedagvaarde personen! Wie moet dan wel opgeroepen worden, vraag ik mij vertwijfeld af... terwijl ik mijn leeg geschreven bic snel vervang.

Hij gaat dapper door. De Kerk is zelfs geen feitelijke vereniging en heeft ook geen rechtspersoon. Dus, de Kerk, zij bestaat gewoon niet. De Kerk kan geen roerende of onroerende goederen verwerven. De Kerk kan geen overeenkomsten afsluiten. De Kerk... dat is eigenlijk gewoon een idee dat in mijn hoofd speelt, een droombeeld dat ik mijn leven lang mij heb ingebeeld maar in feite niet bestaat? Als de bisschoppen zouden verantwoordelijk gesteld worden voor het schuldig verzuim dan kan men evengoed alle priesters en zelfs alle gedoopten verantwoordelijk stellen voor dat misdrijf, want elke gedoopte is op dezelfde wijze lid van die Kerk als een bisschop, aldus Keuleneer. Hoe simpel kan het zijn. De Kerk maakt dus geen fout aangezien ze niet bestaat. Ze kan zich dus niet organiseren en de Belgische Staat kan haar dat dus ook niet verplichten.

Hoor ik het goed, denk ik dan. In België bestaat het recht 'zich niet te organiseren'. De Kerk maakt gebruik van dat recht en dat is alles. Sluw. Spontaan denkt de Kerk er aan zich niet te organiseren. Dat was mij nooit eerder opgevallen. Mooi wordt het als de bewering valt dat de oude cultuur van de kerk niet meer bestaat. Canon 519 moet bewijzen dat een priester niet onderschikt is aan een

bisschop maar een vrij man is. Hij leest in die canon terecht, 'de pastoor is de eigen herder van de hem toevertrouwde parochie' met de nadruk op 'de eigen herder'. Daar hoort dan de uitleg bij dat het in het oude kerkelijk recht anders stond... maar we leven nu in een nieuwe kerkstijl. Alleen verwijst Keuleneer enkel naar de eerste zin uit die canon. In mijn Kerkelijk Wetboek lees ik in diezelfde canon 519 in het vervolg van die zin '... hij oefent de pastorale zorg uit over de hem toevertrouwde gemeenschap onder het gezag van de diocesane bisschop... '. En dan vertel ik er nog niet bij dat die wettekst is opgemaakt door een onaanraakbaar Vaticaan.

Meer dan een uur heb ik zitten luisteren. Wij zijn ver over tijd willen we om 12 uur middagmalen. Maar het duurt nog een hele dag voor ik zin heb in een hap. Pas tegen de avond maak ik mij deze bedenkingen: zouden al de huidige Belgische bisschoppen écht op de hoogte zijn van dit betoog? Hebben zij hiervoor hun fiat gegeven? Toch niet iedereen, hoop ik. Misschien moeten zij helemaal niet hun fiat geven... misschien bestaan ze niet eens, als bisschop? Nee toch? Een betrokkene stelde na de zitting deze vraag: 'Door wie wordt meester Keuleneer betaald? Door een instituut dat niet bestaat?' Misschien wordt hier wel een voorlopig nog onduidelijke derdebetaler regeling toegepast?

Mensenrechten in de Kerk

Rik Devillé